

*Марко Мандић**

Институт друштвених наука, Београд

СЕКУРИТИЗАЦИЈА СРПСКОГ ИДЕНТИТЕТА У ЦРНОЈ ГОРИ - АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ ЈАВНОГ ДИСКУРСА**

Сажетак

Аутор у раду анализира однос према српском идентитету од стране бивших владајућих структура Црне Горе предвођене ДПС-ом. Као теоријски оквир у раду користи се теорија секуритизације која представља адекватан аналитички и истраживачки концепт за објашњење како се и на који начин српски идентитет у Црној Гори означава као егзистенцијална претња и опасност по независност, сувереност и савремени карактер црногорске државе. Премда диференцијација између етнонационалног црногорског и српског идентитета унутар Црне Горе представља процес који је започео и пре проглашења независности 2006. године аутор се примарно фокусира на процесе секуритизације који су обележили период од претходне две године. Анализом постојећег јавног дискурса аутор уочава секуритизујуће потезе које се уклапају у „безбедносну граматику“ и идентификује главне чиниоце процеса секуритизације у Црној Гори који настоје да одрже истоветни друштвени и политички наратив у којем доминира подела између црногорског и српског идентитета и означавање потоњег као безбедносне претње по државу.

Кључне речи: теорија секуритизације, Црна Гора, српски идентитет, црногорски идентитет, јавни дискурс.

* mandic1612@gmail.com

** Рад је написан у оквиру Програма истраживања Института друштвених наука за 2021. годину који подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

УВОД

Црна Гора је статус независне и суверене државе обновила 2006. године након изјашњавања својих грађана на референдуму о том питању и тим начином је изашла из Државне заједнице Србије и Црне Горе (СЦГ). Црна Гора је тако постала последња у низу република које су некада сачињавале Социјалистичку Федеративну Републику Југославију (СФРЈ) која је обновила своју самосталност. Међутим, извојевана независност није означила крај друштвених и политичких подела унутар Црне Горе које су биле изражене како током XX века тако и у савремено доба. Традиционална унутарцрногорска подела након 1918. године на бјелаше и зеленаше у којој су први били за уједињење за Србијом док су потоњи били оштри противници истог протоком времена није изгубила свој конфликтни потенцијал. У јавном дискурсу Црне Горе оживљена је током деведесетих година XX века кроз поделу на суверенисте и унионисте, која је уједно била подлога борбе за независност. Након стицања независности политичке поделе у црногорском друштву крећу се дуж успостављених етнонационалних идентитета Црногораца и Срба. Српски идентитет је у периоду обновљене црногорске државности означен као главна опасност по социо-политички поредак, сувереност и независност Црне Горе.

Уставом донетим 2007. године Црна Гора је дефинисана као грађанска држава. Међутим, однос политичких снага и политичка дешавања унутар државе показују да она функционише више као етнонационална него грађанска држава. Независност Црне Горе са собом је донела ново побадање идентитетских граница и заоштравање идентитетске конфронтације између црногорског и српског идентитета. Отклон од српског идентитета наметнут од стране социо-политичких структура које су на власти у Црној Гори биле пуних тридесет година у пост-комунистичком периоду представља процес који је и даље актуелан у јавном дискурсу. Започет поделом око успостављања државних симбола, дебатом око службеног језика, решавањем статуса верских заједница (примарно подела између Црногорске православне цркве и Српске православне цркве) спољнополитичким и

геостратешким идентитетом и позиционирањем нове државе у међународним токовима, подела између два идентитета додатно је заострена након избора 2016. године у којој је тесни тријумф однела владајућа коалиција предвођена доминантном Демократском партијом социјалиста (ДПС) у којој је друга страна оптужена као опасност за сувереност Црне Горе због покушаја „државног удара“ током изборног дана. Врхунац подела достигнут је крајем 2019. године доношењем Закона о слободи вероисповести што је изазвало оштро противљење верника СПЦ. У овом периоду политичка борба премештена је на ниво изнад политичког и проширена је на ванинституционалне моделе политичког деловања. Сви противници тадашње власти кроз јавни дискурс нису означени само као политички, већ као безбедносна опасност по опстанак државе и промотери „великосрпског хегемонизма и агресије“ чији је крајњи циљ нестанак Црне Горе као суверене државе. Упркос првој демократској промени власти 2020. године и одласка ДПС у редове парламентарне опозиције сведочимо опстанку идентичног јавног дискурса репродукованим од стране истих политичких субјеката.

Централаи фокус овог истраживања јесте на конструкцији безбедносних проблема унутар Црне Горе. С тога истраживачко питање јесте: На који начин је у Црној Гори српски идентитет представљен као егзистенцијална претња по опстанак Црне Горе као независне и суверене државе? Како би се нашао одговор на истраживачко питање неопходно је поћи од приступа који објашњава како безбедносне претње настају, одржавају се и нестају, то јест на који начин се безбедносне претње друштвено конструишу. Као теоријски приступ изучавању конструкције безбедносних претњи у Црној Гори користиће се теорија секуритизације која је настала у оквиру Копенхашке школе студија безбедности. Теорија секуритизације у овом раду биће примењена у проучавању безбедносних претњи у оквиру политичког сектора безбедности који такође представља теоријски допринос Копенхашке школе.

Рад се, поред увода и закључка, састоји из три дела. Први део посвећен је опису основних принципа теорије секуритизације у њеном класичном облику и одређеним

ревизијама и допунама које су употпунили њен истраживачки оквир. Други део бави се описом, генезом и положајем који је српски идентитет заузимао у Црној Гори како кроз историју тако и у савремено доба. Трећи део анализира постојећи секуритизујући дискурс унутар Црне Горе са посебним нагласком на актуелни период у ком је дошло до одласка ДПС у парламентарну опозицију и формирања нове владе.

ТЕОРИЈА СЕКУРИТИЗАЦИЈЕ

У делу *Security: A New Framework for Analysis* аутори Бери Базан, Оле Вејвер и Јап де Вилде (*Barry Buzan, Ole Wæver, Jaap de Wilde*) дају најкохерентнији приказ онога што се сада сматра класичном теоријом секуритизације. Теорија секуритизације нуди нови приступ и концептуални оквир изучавању безбедности стављајући у центар свог истраживања како се безбедносне претње формирају. Зашто се неке појаве третирају као безбедносне претње, а неке не? Да ли то зависи од материјалних особина тих појава? Ко одлучује да ли ће се нешто третирати као безбедносна претња? Какве последице имају такве одлуке? На ова питања припадници Копенхашке школе студија безбедности настоје да дају одговор.

Родоначелник теорије секуритизације Оле Вејвер тврди да се неке појаве третирају као безбедносне претње зато што су тако социјално конструисане, тј. секуритизоване (Ejdus 2016, 202). Оле Вејвер је концептуализовао безбедност као говорни чин којим елите идентификују претње, а од публике захтевају легитимитет за доношење и примену специјалних мера које се не предузимају у нормалним околностима (Исто; Wæver 1989). У свом чланку „Securitization and Desecuritization“ Оле Вејвер каже: „Шта је безбедност? Уз помоћ језичке теорије, безбедност можемо означити као говорни чин. У оваквој употреби, безбедност нас не интересује као знак који реферише на нешто што је више стварно; само изговарање нечега представља чин (на пример као код опкладе, давања обећања, именовања брода). Самим изговарањем безбедности представник државе помера одређену појаву у специфично поље и самим тим добија право да употреби специјалне мере

како би се са њом суочио“ (Waever 1993, 7). По ауторима текстуалном анализом говорног чина долазимо до закључка да је безбедност самореференцијална пракса зато што кроз саму употребу говорног чина одређена појава постаје безбедносна претња, не нужно зато што та претња материјално постоји већ зато што је кроз говорни чин конструисана као таква (Buzan et al. 1998, 24). Они истичу да концепт секуритизације измиче обухвату ригорозних и стриктних дефиниција, већ да се процес секуритизације изучава директно кроз испитивање дискурса и политичке констелације – зашто одређени говорни чин са специфичном језичком структуром има такав утицај на публику да прихвати специјалне мере за суочавање са претњом и раскине са правилима стандардне политичке игре (Исто, 25). Ако неким говорним чином секуритизујући актер идентификује егзистенцијалну претњу по референтни објекат и добије пристанак публике за увођење специјалних мера које не важе по стандардним политичким правилима имамо случај секуритизације. Аутори Копенхашке школе се надовезују и на схватање самог појма безбедности како га је поставио Арнолд Волферс (*Arnold Wolfers*). По овом аутору безбедности се може посматрати као објективна и као субјективна. Објективно схватање безбедности подразумева одсуство претњи по усвојене вредности, а субјективно одсуство страха да ће дате вредности бити угрожене (Wolfers 1952, 485). Припадници Копенхашке школе сматрају да безбедност није нити објективна нити субјективна, него да је конструкција безбедносних претњи интерсубјективни процес. Они сматрају да ниједна теорија не поседује одговор о материјалним и објективним аспектима претњи и да је безбедносне претње немогуће „измерити“ на такав начин. С друге стране, они сматрају да је означавање безбедности као субјективне неадекватно. Да ли нека појава представља безбедносну претњу није нешто што један актер може самостално да одлучи. Безбедносна претња проистиче из процеса интерсубјективних односа између актера секуритизације и публике који га као таквог конструишу и прихватају (Buzan et al. 1998, 29-31).

Према теорији сам процес секуритизације обухвата следеће елементе: секуритизујући потез, тј. говорни чин, секуритизујуће актере, функционалне актере, специјалне

мере, референтне објекте и публику. Секуритизујући потез или говорни чин је потез који помера политику изван установљених правила игре и представља проблем као специјалну врсту политике или изнад политике (Исто, 23). Теоријски гледано, свака јавна појава може да се смести у спектру који се креће од неполитизованог (појаве које не захтевају да се о њима одлучује политички) преко политизованог (појаве захтевају да се о њима одлучује по правилима политичке игре) до секуритизованог (појава се означава као егзистенцијална претња која захтева примену специјалних мера које превазилазе оквире стандардне политичке процедуре) (Исто, 23-24). Међутим, треба направити разлику између говорног чина као секуритизујућег потеза и комплетног процеса секуритизације. Ако секуритизујући актер говорним чином укаже на егзистенцијалну претњу по референтни објекат, а публика не прихвати претњу као такву, сведоци смо секуритизујућег потеза. За потпуну и успешну секуритизацију потребан је пристанак публике.

Секуритизујући актери су они актери који секуритизују одређену претњу по референтни објекат означавајући је као егзистенцијалну (Исто, 36). Секуритизујући актер може бити појединац или група који извршавају секуритизујући потез, односно говорни чин. Најчешће се као секуритизујући актери јављају политички лидери, владе, представници државе, али и друге политичке организације. Битно је направити разлику измеђи секуритизујућих актера и функционалних актера. Функционални актери су они актери који не учествују директно у процесу секуритизације, али итекако утичу на њену динамику и односе (Исто, 36). На пример, ако одређени државник као секуритизујући актер значи као претњу по референтни објекат (нпр. државу) тенкове суседне државе у близини границе, функционални актер у процесу секуритизације може бити читав војно-безбедносни апарат државе који није директно утицао на секуритизацију, али представља ресурс од великог значаја у датој ситуацији.

Специјалне мере представљају наредни елемент теорије секуритизације. Такве мере се спроводе како би се одређена заједница заштитила од егзистенцијалних претњи. Посебност тих мера огледа се у томе што се оне не користе у нормалним

политичким околностима, већ када се претња премести на ниво изнад – секуритизујући ниво. Немогуће је унапред одредити списак специјалних мера. Увођење специјалних мера зависи од контекста и од начина функционисања заједнице. У различитим социо-политичким контекстима разликују се и специјалне мере. Оно што се у једној друштвеној и политичкој заједници сматра специјалном мером, не мора да буде случај у другој. Битно је да та специјална мера представља ону меру која укида стандардна правила политичке игре у политичкој заједници. Аутори не говоре шта они сматрају стандардним правилима политичке игре или шта би та правила требала да буду. Као највидљивије и најчешће спровођене специјалне мере можемо навести употребу силе од стране војске или полиције, проглашавање ванредног стања, суспензију људских и грађанских права и слобода, итд.

Референтни објекти су они објекти који су безбедносно и егзистенцијално угрожени и у циљу њиховог опстанка се покреће процес секуритизације (Исто, 36). Одабир референтног објекта у процесу секуритизације зависи од секуритизујућих актера. Теоретски, референтни објекат може бити било шта ако секуритизујући актер успешно представи егзистенцијалну опасност по њега. Међутим, устаљена безбедносна пракса и претходни процеси секуритизације утичу на то да је неке референтне објекте лакше представити као угрожене него друге. На вертикалној скали, могуће је секуритизовати референтне објекте од микро до макро нивоа. Живот појединца може бити референтни објекат и угроженост истог може бити предмет секуритизације, а исто тако целокупно човечанство може бити референтни објекат и његов опстанак предмет секуритизујућег акта. Аутори примећују да су референтни објекти најчешће колективитети које можемо окарактерисати као референтне објекте средњег нивоа као што су државе, нације или цивилизације (Исто, 36-37). Упркос томе, примат референтних објеката средњег нивоа не искључује да и остали референтни објекти на микро-макро спектру могу бити елемент секуритизације.

На крају, публика представља последњи елемент секуритизације. Као што је већ речено без пристанка публике секуритизација не може бити успешна, већ остаје само на

секуритизујућем потезу. Међутим, сам концепт публике (*audience*) у класичној теорији секуритизације како су га поставили Базан, Вејвер и де Вилде није стриктно дефинисан, али се може закључити да се публика у зависности од случаја може јавити у различитим формама. Публика у најширем смислу може бити целокупна јавност, а може бити и узак круг људи окупљених у некој институцији (Ejdus 2016, 205). Концепт публике у теорији секуритизације додатно је рашчланио Марк Салтер који разликује секуритизацију „на сцени“ (*front*) и „иза сцене“ (*backstage*) у којој прва подразумева јавност, а друга уже кругове бирократа, технократа, научника и одлучилаца и одвија се унутар институција без увида јавности (Salter 2008, 327-342; Ejdus 2016, 205).

Како би секуритизација била успешна она мора да испуни три олакшавајућа услова (*facilitating conditions*). Први олакшавајући услов јесте тај да говорни чин треба да прати безбедносну граматику. То значи да говорни чин треба да садржи језичке конструкције као што су „егзистеницијална опасност“, „тачка без повратка“, „опстанак“, „сутра ће бити касно“, итд. Говорни чин се такође базира и на хипотетичким алтернативним будућим догађајима и контрафактуалности. Да би секуритизација успела мора се нагласити коју су бенефити предузимања „безбедносне акције“, као и какве су последице нечињења. Други услов је социјални капитал секуритизујућих актера. Социјални капитал може да проистиче из више извора, али најчешће су то особе које држе истакнуте политичке позиције или имају велики професионални или морални ауторитет. Најчешће су у области безбедности представници државе, али ако се угрожава неки колективни идентитет у том случају доминантни актери могу бити верски великодостојници или представници одређене етничке групације. Трећи услов је да претња која се секуритизује мора да буде генерално прихваћена и третирана као опасна. То значи да публика мора да има већ развијене претеће асоцијације о претњи и историјска искуства како би она била лакше секуритизована. Због асоцијација и историјског искуства је лакше секуритизовати тенкове, борбене летелице, тероризам него глобално загревање или пад метеора (Buzan et al. 1998, 31-33; Ejdus 2012, 108; Ejdus 2016, 205-206).

Аутор Јуха Вуори (*Juha Vuori*) нуди пет облика секуритизације чиме додатно разрађује аналитичке инструменте класичне теорије секуритизације. Први облик, који је већ експлицитно развијен у оквиру класичне теорије, јесте секуритизација ради легитимисања употребе специјалних мера, у ком говорне чиновне углавном упућују званичници власти према извору политичког легитимитета (грађани, јавно мњење, странке, институције, итд.). Други облик јесте секуритизација ради стављања одређеног проблема на дневни ред, а циљ му је убеђивање публике да постоји безбедносна претња. У овом облику секуритизујући актери могу бити државни званичници, али су то често и новинари, стручњаци и аналитичари. Трећи облик је секуритизација у циљу одвраћања, а циљ му је застрашивање. Актери су углавном државни званичници, а сама публика је носилац претње. Четврти облик јесте секуритизација ради легитимисања претходних аката, а циљ јој је да се накнадно легитимише специјална мера која је већ предузета. Пети облик је секуритизација у циљу контроле, а усмерена је према публици код које жели да развије покорност и дисциплину (Ejdus 2012, 112; Vuori 2008, 76-89).

На самом крају, важно је споменути и процес десекуритизације којем није посвећена толика пажња као самој секуритизацији у делима аутора Копенхашке школе. Процес десекуритизације функционише по истој логици као процес секуритизације, али у обрнутом правцу. Десекуритизација је враћање одређених појава из домена секуритизованог у ком се користе специјалне мере у поље политизованог у ком владају установљена правила (Ejdus 2012, 108).

Теорија секуритизације представља аналитички апарат који је применљив у пет сектора безбедности које је такође развила Копенхашка школа студија безбедности. Секторски приступ безбедности део је проширивања и продубљивања самог појма безбедности и развијен је од стране истих аутора. Базан, Вејвер и де Вилде разликују војни, политички, економски, социјетални и еколошки сектор безбедности. У војном сектору референти објекат који актер настоји да заштити је углавном држава, у смислу њеног опстанка и

територијалне неповредивости; у политичком је то углавном суверенитет, политички поредак или одређена идеологија; у економском то су економски субјекти или поретци као што су фирме, компаније, целокупни економски систем државе, или пак међународни економски поредак; у социјеталном то су колективни идентитети који могу деловати независно од државе, као што су етничке и религијске групе; у еколошком сектору то могу бити одређене угрожене врсте, природна станишта, биосфера или планетарна клима (Buzan et al. 1998, 21-23).

СРПСКИ ИДЕНТИТЕТ У САВРЕМЕНОЈ ЦРНОЈ ГОРИ

Као полазна основа у истраживању користиће се постојећа научна сазнања која обухватају литературу која се бави питањем српског идентитета у Црној Гори. Научна литература која се бави овом темом проблему српског идентитета у Црној Гори прилази са различитих теоријских аспеката. Најзаступљенија је литература која овом питању приступа са положаја стварања одређеног идентитета, његовог развоја и промене, преклапања и сукобљавања. Такође, одређен део литературе бави се искључиво интерпретацијом уставних одредби и начином на који оне творе идентитетске границе. Други део литературе користи историјско-дескриптивни приступ у циљу објашњења сукоба између црногорског и српског идентитета. Надаље, одређена група аутора односе између црногорског и српског идентитета настоји да објасни кроз концепт мерења етничке дистанце и теорије социјалних расцепа, као и како политичке странке артикулушу те поделе.

Како би се адекватно описао положај српског идентитета у Црној Гори потребно је разумети шири унутарполитички контекст и доминантне наративе које су прожимале политички живот у последњих неколико деценија. Политичка елита окупљена око ДПС била је најснажнији политички субјекат унутар Црне Горе све до краја 2020. године, а на власт је под тим именом дошла још у периоду „антибиروقратске револуције“ крајем осамдесетих година XX века и сматрана

је политичком снагом која је одана Слободану Милошевићу и јединству СФРЈ (Lukić 2005, 63). Водећи политички двојац тог периода јесте онај који ће и обележити политички живот Црне Горе у последњој деценији XX века – Момир Булатовић и Мило Ђукановић. У почетном периоду власти ДПС је био политичка елита која је изражавала снажну идентификацију са Србијом и деловала је као партнер њене политике. Оваква чињеница огледа се и у здруженој вољи народа и владајућих структура у Црној Гори да наставе да буду део савезне државе што је потврђено референдумом о том питању који је био одржан 1992. године. Излазност на референдуму била је 66 % од којих се 95,96 % изјаснило за заједничку државу Србије и Црне Горе, тј. остатак у савезној Југославији (Nedeljnik 2020). Међутим, иако по приказаним резултатима делује да је подршка заједничкој држави била скоро једногласна, у Црној Гори су са појавом вишестраначког система изникли и политичке групације које су заговарале индипендентичку платформу и потпуно одвајање црногорског и српског етничког и националног идентитета. Ту се пре свега мисли на Либерални савез Црне Горе (ЛСЦГ) који је, предвођен Славком Перовићем, још тада износио захтеве за независност Црне Горе (Станковић 2020, 60). Без обзира што се „суверенистичка“ идеја у савременој Црној Гори првенствено везује за ЛСЦГ главни политички субјект који је стајао иза пројекта независности Црне Горе на референдуму 2006. био је владајући ДПС. Овакав след догађаја омогућио је раскол у тој партији 1997. године након председничких избора у којима је победу однео Мило Ђукановић над дотадашњим партијским и политичким саборцем Момиром Булатовићем и на тај начин постао *de facto* лидер Црне Горе и најмоћнија политичка фигура у земљи. Од поменуте године Црна Гора је, по речима Елизабет Робертс (*Elizabeth Roberts*), ушла у пројекат „пузајуће независности“ (Roberts 2002, 6).

Након 1997. године главна социјална и политичка подела унутар црногорског друштва јесте подела на оне који се залажу за независну државу и на оне које су за заједничку државу са Србијом. Милош Бешић примећује да су први инсистирали на идентификацији са Западом, док су потоњи доживљавали Србију за своју матицу и имали изражену идентификацију

са Русијом (Bešić 2019, 2). Оваква подела створила је и различите геополитичке и геостратешке идентитете унутар земље (Bešić i Spasojević 2018). Из поменутих идеја настаје друштвени расцеп који је оставио снажне последице на међуетничке односе унутар државе и формирање одвојених идентитета Црногораца и Срба. Оваква подела опстала је и након проглашења независности 2006. године и представља саставни део политичког живота Црне Горе и у датом моменту. Бешић напомиње да овакав друштвени расцеп и подела на сепаратне групације Црногораца и Срба почива на тензијама политичког карактера (Bešić 2019, 2). У свом истраживању етничке дистанце у Црној Гори аутор долази до података да је међуетничка дистанца између Црногораца и Срба мала. Међутим, једино осетљиво међуетничко питање између две групације јесте политичког карактера. Аутор објашњава и указује да огромна већина етничких Црногораца нема проблема да Србима улази у најприсније односе (ступање у брак, пријатељство, комшилук, радно место) и обрнуто, али је већи број Црногораца који имају проблем да Срби заузимају руководеће положаје у држави, а важи и обрнуто (Исто, 9).

Једну од најобимнијих студија о положају српског идентитета у Црној Гори написао је Зоран Лутовац у својој монографији „Српски идентитет у Црној Гори“. По Лутовцу сукоб политичких елита деведесетих година XX века довео је до преиспитивања и редефинисања државног идентитета у ком је до тог периода српски био интегрални елемент црногорског, да би после тога у односу два идентитета биле пободене нове границе. Црна Гора представља подељено друштво у коме етничко и национално имају дезинтегративну улогу, док демократија није схваћена као модел превазилажења и управљања подела, већ као игра у којој победнику припада целокупни плен. Аутор у свом истраживању анализира и привилоговани положај црногорског језика иако већи део становништва говори српским, надпропорционалну запосленост у државним институцијама Црногораца у односу на Србе, медијски дискурс и остале елементе који осликавају процес искључивања српског идентитета и покушај његовог представљања као „Другости“ у односу на црногорски. Лутовац закључује да у политичком дискурсу Црне Горе

после референдума о независности доминира етнизација политике где владајућа структура третира другу страну као „непријатеље Црне Горе“ (Лутовац 2015). Управо овакав доминантни јавни и политички дискурс и означавање друге стране као непријатеља државе представља погодан оквир за примену теорије секуритизације у истраживању. Лутовац примећује да је нова идентитетска политика унутар Црне Горе започета у околностима када највећи број Црногораца и Срба и даље сматра да су исти или врло сродан народ. Такође исти аутор наводи да је, упркос израженој политизацији идентитетског питања, српски идентитет у Црној Гори итекако присутан и изузетно значајан за велики број грађана у држави чему сведоче резултати пописа становништва у претходним годинама (Исто 2015, 8-9).¹ Вуковић-Ћаласан се питањем српског идентитета у Црној Гори бавила кроз призму изградње Црне Горе као нове државе и стварања њеног политичког идентитета. По ауторки политички и национално–државни идентитет Црне Горе изграђен је на грађанским принципима како би успео да обједини мноштво партикуларних етнонационалних идентитета. Међутим, политичка инструментализација етничког и националног идентитета отежава консолидацију заједничког политичког идентитета (Вуковић-Ћаласан 2013). Такође, ауторка примећује да су политичке странке у Црној Гори по питању политичког и грађанског идентитета Црне Горе у постреферендумском периоду подељене исто као и пре

1 Према резултатима пописа из 1991. године највећа етничка групација су били Црногорци (61,9%), затим Муслимани (14,7%), Срби (9,3%) и Хрвати (1%). Резултати пописа из 2003 су били значајно различити од оних из 1991. Према резултатима из 2003. највећа етничка групација били су Црногорци (43,2%), затим Срби (32%), Бошњаци (7,8%), Албанци (5%), Муслимани (4%), Хрвати (1,1%) и Роми (0,4%). Према резултатима из 2011. највећа етничка групација су Црногорци (45%), Срби (28,7%), Бошњаци (8,6%), Албанци (4,9%), Муслимани (3,3%), Хрвати (1%) и Роми (0,3%). На пољу језика ситуација не прати етнички успостављене линије и српски језик заузима примат над црногорским упркос настојањима владајућих структура за обрнутим исходом. Резултати пописа из 2003. године приказују да српским језиком говори 63,49 % становништва док црногорским говори 21,96 %. После проглашења независности разлика између две језичке групе се смањила, али су грађани који говоре српским језиком и даље најбројнији. Резултати пописа из 2011, године приказују да српским језиком говори 42,88 % становништва док црногорским говори 36,97 %.

референдума, те да постоји изражена блоковска подељеност по том питању и да постоје мале шансе да се идентитетско питање реши консензусом (Вуковић-Ћаласан & Ћечевић 2015). Иако конситутуционално формулисан као грађански идентитет поједини аутори тврде да је он у својој бити етнонационалан. Момчило Суботић сматра да је пројекат стварања грађанског концепта црногорске државности покушај асимилације српског идентитета и њеног превођења у етнонационални црногорски идентитет (Суботић 2016, 109-110; Суботић 2020, 28). Ђукановић и Лађевац сматрају да се начело „уставног национализма“ најбоље осликава кроз одредбе о црногорском језику, одредбе о двојном држављанству, тј. о немогућности поседовања црногорског и српског истовремено, непостојању друштвеног консензуса око државних симбола, као и у уређењу државе као унитарне републике упркос бројним етничким разликама (Ђукановић & Лађевац 2010; Ђукановић 2014).

ПРОМЕНА ВЛАСТИ У ЦРНОЈ ГОРИ И НОВИ-СТАРИ ЈАВНИ ДИСКУРС

У претходна два поглавља изнели смо основне премисе и карактеристике на којима почива теорија секуритизације и дали општи преглед статуса и положаја српског идентитета у савременој Црној Гори. У овом одељку настојимо да прикажемо и анализирамо постојећи јавни друштвени и политички дискурс у Црној Гори и да унутар њега пронађемо безбедносни речник који указује на постојање процеса секуритизације. Осврнућемо се на период који је непосредно иза нас због промене власти након одржаних парламентарних избора 30. августа 2020. године. Након ових избора постало је очигледно да до тада владајући и несмењиви ДПС одлази у редове парламентарне опозиције и да своје место у извршној власти, тј. Влади Црне Горе, мора да препусти другим политичким субјектима. ДПС и остале политичке опције које се сматрају суверенистичким настојали су, о чему је било речи у претходном одељку, да друге политичке субјекте означе као „непријатеље“ Црне Горе кроз читав период након проглашења независности. Постојање оваквог безбедносног

речника и секуритизујућих потеза долази до изражаја након избора 2016. године које је обележио тзв. покушај оружаног преврата и који су претходили ступању Црне Горе у НАТО наредне године. Улазак у такве облике политичких и војних савеза државе предузимају првенствено из разлога очувања националне безбедности. У Црној Гори је, рекли би парадоксално, безбедносни диккурс након приступања НАТО остао истоветан. Безбедносни речник који је представљао српски идентитет као „непријатељ“ Црне Горе и савременог карактера ове државе свој врхунац доживео је у догађајима који су пратили доношење контроверзног Закона о слободи вероисповести 2019. године као и у јеку предизборних и постизборних процеса на тлу ове државе. Упркос одласку ДПС у редове парламентарне опозиције сведоци смо да ова партија и њени политички партнери настоје да одрже истоветни јавни дискурс и да субјекте који учествују или подржавају нову извршну власт означе као егзистенцијалну опасност по државу и њен политички поредак.

Тезу о постојању и континуитету секуритизујућег речника унутар јавног друштвеног и политичког дискурса Црне Горе настојаћемо да аргументујемо кроз анализу изјава државних званичника и политичких актера за које сматрамо да имају висок ниво социјалног капитала и моћи. У анализу ћемо овом приликом укључити само изјаве и говоре политичких субјеката из скорашњег периода како би приказали начин на који се поделе између црногорског и српског идентитета торе и одржавају у јавном дискурсу унутар Црне Горе.

Доношење контроверзног Закона о слободи вероисповести крајем 2019. године од стране владајуће коалиције предвођене ДПС изазвало је незадовољство међу верницима СПЦ у Црној Гори које је резултирало масовним литијама широм читаве земље. Упркос отпору верника и грађана тадашње владајуће структуре предвођене ДПС нису одустајале од примене и спровођења закона. На седници општинског одбора ДПС у Тивту председник Црне Горе Мило Ђукановић поручио је присутнима, али и комплетној црногорској јавности: „Не дозволите да се ваша вјерска слобода злоупотребљава на начин на који се ових дана злоупотребљава да би се срушила Црна Гора. Не дозволите

да будете дио тог лудачког покрета“ (Vijesti 2020). У истом обраћању Ђукановић је нагласио да би договор са СПЦ поводом закона био лако постигнут ради заштите и афирмације интереса једне вероисповести у Црној Гори. Међутим, председник државе сматра да СПЦ не делује у тој мисији већ у „мисији посрбљавања Црне Горе“ (Исто). На седници општинског одбора ДПС у Подгорици Ђукановић је додатно заоштрио свој секуритизујући речник изјавом да „ситуација поводом Закона о слободи вероисповести показује да је нажалост један великодржавни национализам и даље веома живахан у својој намјери да потиरे Црну Гору и да преузме оне ингеренције које неупитно припадају свакој независној, сувереној држави“ (Danas 2020a). Следствено томе Ђукановић закључује: „Зато, по мени, ова дебата није о Закону нити о имовини. Ово је дебата о држави“ (Исто). Надаље, председник државе изнео је запажање да противници Црне Горе не мирују: „Они живе у уверењу да ће Црна Гора кад тад нестати. Коначно, неки од највећих црквених великодостојника и политичких лидера, изван државе Црне Горе, кажу да државе настају и нестају“ (Исто). Такође, Ђукановић је као политички питање првог реда истакао „одбрану наше државне куће“ додајући да се „под плаштом приче о Закону и потенцијалном отуђивању имовине и по том основу угрожености једне српске националне заједнице у Црној Гори води се врло перфидни и врло опасни рат против наше државе“ (Исто). У истом маниру председник Ђукановић минимизирао је верски карактер дешавања око Закона о слободи вероисповести рекавши да је „Закон послужио као повод, али се протоком времена показало, за нас потпуно недвосмислено, да је СПЦ инструмент у рукама великосрпског национализма“ (РТС 2020). Ђукановић износи и став да „овде постоји претензија да СПЦ управља овом државом, да нас врати на позиције теократске државе из средњег века“ (Исто).

Приказивање Црне Горе и постојећег политичког поретка као угроженог није својствено било искључиво само за Ђукановића. Тадашњи премијер Душко Марковић, такође из редова ДПС, непосредно је пред парламентарне изборе истакао да постоји егзистенцијална опасност по

опстанак суверености и државности Црне Горе: „30. августа ми имамо једноставан избор. Ми више не одлучујемо ни о ДПС-у ни о било којој другој странци нити о томе која ће влада вршити власт у име грађана у наредне четири године. То је само формализација, или административни поступак након пребројаних гласова. Као 2006. када нам је сваки глас био важан за обнову државности 30. августа је сваки глас важан за очување наше државности, за одбрану Црне Горе јер ће она 30. августа бити нападнута. Она се напада ових дана од оних истих који је нису желели 2006. и чију су преци поништили Црну Гору 1918. године“ (Вечерње новости 2020). Премијер је овом изјавом настојао да повеже и изједначи важност парламентарних избора 2020. године са одлуком Подгоричке скупштине 1918. о уједињењу са Србијом и стварањем Југославије што се у тренутном суверенистичком јавном наративу и дискурсу третира као акт гашења тадашње државности Црне Горе. „Оне који проклињу Црну Гору и желе да је сахране, отворићемо границе јер немају овде утемељења и вратићемо их њиховим кућама одакле су дошли. Нека уређују на такав начин њихове домове, њихову земљу, а Црну Гору ће препустити нама који је волимо и који је поштујемо“ изјавио је тадашњи премијер Марковић у истом обраћању (Исто).

Упркос креирању јавног дискурса о угрожености суверенитета, независности и државности Црне Горе владајуће структуре предвођене ДПС-ом доживеле су изборни пораз. Владајући већину од 41. посланика формирале су коалиције За будућност Црне Горе (предвођена носиоцем листем Здравком Кривокапићем и већинским конституентом коалиције Демократским фронтом), коалиција Мир је наша нација (предвођена Демократском Црном Гором) и коалиција Црно на бијело (предвођена Грађанским покретом УРА). Након формирања нове владајуће већине и нове извршне власти на челу са новоизабраним премијером Здравком Кривокапићем старе владајуће структуре нису промениле свој пређашњи наратив о угрожености Црне Горе од стране својих политичких противника. Непосредно након избора, у време када је већ постало очевидно да ће ДПС постати парламентарна опозиција, Мило Ђукановић позива на

одбрану Црне Горе: „Бранићемо је свим средствима, као што сам рекао, и из шуме, нећемо се ваљда ту разликовати у односу на генерације наших предака. Како мислите да се Црна Гора одбранила кроз претходне векове, откуд Црној Гори десет векова државности? Тако што није брањена у парламенту, него оружјем, у шуми“ (Danas 2020b). Опажање угрожености опстанка независне и суверене Црне Горе, како од унутрашњих тако и од спољних противника, Ђукановић је истакао и на IX Конгресу ДПС почетком 2021. године: „Иако, не вјерујем да је боље упућена домаћа и међународна јавност била посебно изненађена и затечена вишемјесечном предизборном атмосфером отвореног хибридног рата против Црне Горе, по истој матрици по којој је вођен и четири године раније, креираног од стране истих противника независне, мултиетничке, европске и евроатлантске Црне Горе. Као и уочи парламентарних избора 2016. године учинили смо све да се супротставимо том бруталном угрожавању црногорске суверености и слободе да бирамо свој пут у будућност. Али, и актери ове савремене, софистициране, несвакидашње ‘хајдучије’ у међународним односима додатно су усавршили свој репертоар медијских, финансијских, дигиталних, политичких, обавјештајно-безбједносних, религијских и других притисака којима овог пута, нажалост, нијесмо успјели да се одупремо“ (DPS 2021).

Председник државе Ђукановић отишао је и корак даље у јавности када је реч о представљању безбедносних претњи по Црну Гору. У једном од својих интервјуа назначио је да образац деловања српског утицаја у Црној Гори може бити применљив и у осталим државама Европе: „Ово је рат против Европе и НАТО. Црна Гора се бранила колико је могла. И више него што је могла, посебно имајући у виду кога је имала за противника. И у сусједству и у даљем иностранству. Тиме је изборни резултат који смо остварили још вриједнији. Августа 2020. нашли смо се на линији ватре, на каквој ће се наћи и свака европска држава у вријеме избора. Улогу која је у Црној Гори додијељена Демократском фронту, широм Европе играће Алтернатива за Њемачку, Слободарска партија Аустрије, Марин Ле Пен, Салвини, проруске партије у балтичким земљама“ (Pobjeda 2021). У истом маниру

Ђукановић је поновио да слично деловање могу да искусе све државе на европском континенту: „Из нашег искуства свједочим, кроз хибридни рат који је и из Русије вођен против Црне Горе и 2016. и 2020. године, да је код наших западних партнера то прилично олако третирано као црногорски проблем. Далеко је ово од само црногорског проблема. Оно што је примењено према Црној Гори 30. августа 2020. године чека сваку европску државу у њеном изборном процесу. Мислим да ће тада постати свјесни да је ово пар екселанс питање европске безбједности“ (Al Jazeera Balkans 2021).

Ђукановић је рекао у једној од изјава које можемо окарактерисати као компарацију два сета вредности које карактеришу црногорски и српски идентитет следеће: „Покушајмо да се присјетимо једне штете и једне жртве коју је произвео црногорски национализам. А не морамо се много удубљивати да би се присјетили жртава које се мјере стотинама хиљада које је произвео великосрпски национализам“ (Radio Slobodna Европа 2021). Надаље, Ђукановић противнике политике које заступа његов ДПС и он лично означава као припаднике фашистичке идеологије чиме додатно настоји да ојача дискурс у коме доминира константно стање егзистенцијалне претње по Црну Гору: „Имамо веома озбиљан деформитет, а то је да је Српска православна црква постала политички актер у Црној Гори. Постали су носиоци веома ретроградне идеологије. Нажалост, видим ту нешто веома слично клерикалном национализму, па чак и клерикалном фашизму“ (Danas 2021).

Анализом претходно наведених јавних наступа, говора и интервјуа јасно можемо да идентификујемо главне елементе теорије секуритизације. Главни секуритизујући актери јесу представници ДПС, пре свега њен лидер и председник државе Мило Ђукановић. По томе они представљају типичне секуритизујуће актере због позиција моћи које заузимају унутар друштва и, следствено томе, великим социјалним капиталом. Кроз претходно описане говорне чинове видимо да су политички противници, надасве носиоци српског идентитета у Црној Гори, означени као егзистенцијална претња по независност, суверенитет и савремени карактер црногорске државе – референтни објекат који поменути секуритизујући

актери настоје да заштите кроз говорне чинове. Сами говорни чинови уклапају се у секуритизујући дискурс и обилују реченичним конструкцијама које се уклапају у „безбедносну граматику“. Језичке конструкције попут „лудачког покрета“, „посрбљавање Црне Горе“, „великосрпски национализам“, „клерикални фашизам“, „потирање Црне Горе“, „одбрана наше државне куће“, „хибридни рат против Црне Горе“, итд. представљају настојање секуритизујућих актера да оваквим говорним чином означе егзистенцијалну претњу и изазову реакцију публике, тј. грађана Црне Горе. Такође, сматрамо да се секуритизујући потези у Црној Гори могу идентификовати у Вуоријевих пет облика секуритизације. Секуритизујући потези који идентификују српски идентитет као егзистенцијалну претњу по независност, суверености и савремени карактер Црне Горе доносе се ради легитимисања увођења и одржања специјалних мера, тј. наставка даљег побадања идентитетских граница и јачања идентитетске диференцијације између црногорског и српског идентитета. Надаље, српски идентитет се секуритизује изнова како би константно био присутан као егзистенцијална претња на дневном реду у јавном друштвеном и политичком дискурсу Црне Горе. Такође, секуритизујући потези се предузимају и како би се на одређени начин застрашила она публика, тј. део јавности који себе сматра носиоцима и припадницима српског идентитета уколико намерава да угрози опстанак и савремени карактер црногорске државе. Овакав процес секуритизације у Црној Гори од стране истих актера и након њиховог одласка са власти наставља да прожима јавни дискурс и из разлога легитимисања њихове пређашње политике како би пред јавношћу покушали да прикажу да она и даље почива на стабилним основама. На крају, процеси секуритизације предузимају се и како би се део јавности који је и даље привржен поменутиим политичким субјектима додатно хомогенизовао.

ЗАКЉУЧАК

Црна Гора је 21. маја 2021. прославила 15 година од обнове независности. Упркос томе, политички живот Црне Горе и даље карактерише јавни дискурс који обилује

конструкцијама и дебатама о угрожености и претњи по њен опстанак као независне и суверене државе. Као главни носиоци ове претње, примарно од стране ДПС и политичких партнера који су заједно са њим били саставно део владајућих структура у Црној Гори до краја 2020. године, означени су носиоци и чиниоци српског идентитета у Црној Гори. Одбрана независности, суверености и савременог карактера црногорске државе постављани су кроз јавни друштвени и политички дискурс Црне Горе као примарни политички циљ који мора бити остварен. Како би се српски идентитет означио као претња по савремени социо-политички поредак Црне Горе представници бивших владајућих структура креирали су јавни дискурс који обилује речником који је се лако уклапа у правила „безбедносне граматике“. Коришћењем основних поставки теорије секуритизације кроз рад приказали смо на који начин је српски идентитет означен као егзистенцијална претња унутар Црне Горе. Носиоци савременог црногорског идентитета, пре свега ДПС предвођена лидером и председником државе Милом Ђукановићем, представљају главне секуритизујуће актере у јавном дискурсу Црне Горе када се српски идентитет означава као егзистенцијална претња. Главни референтни објекат јесте независност, суверенитет и савремени концепт црногорске државе који је стваран управо током владавине поменутих политичких субјеката. Сами говорни чиновни, како смо приказали у раду, обликују језичким конструкцијама које су карактеристичне за стање ургентности и угрожености. На тај начин секуритизујући актери настоје да код публике, тј. грађана Црне Горе створе асоцијације и представу о угрожености Црне Горе као „питању свих питања“ у политичком животу државе како би добили легимитет за даље спровођење исте политике према српском идентитету. Употреба оваквог безбедносног речника и константно настојање да се српски идентитет секуритизује у јавном дискурсу није промењена и када су главни секуритизујући актери прешли из редова власти у парламентарну опозицију. Политички живот у Црној Гори и даље наставља да се води дуж успостављених етнонационалних идентитета Црногораца и Срба одржавајући на тај начин истоветне политичке расцепе

и поделе који дуги низ година опстају у држави. Овакво одржавање омогућено је управо кроз константне процесе секуритизације и конструкције о перманентном стању угрожености и опасности унутар државе. Следствено томе, у политичком животу Црне Горе још увек се не назире обрасци који би указивали на процесе десекуритизације и враћање основних принципа интегративних политика и постизања консензуса око главних државних и идентитетских питања.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Al Jazeera Balkans. 2021. „Đukanović: Srbija uporno radi u korist svoje štete, opet širi mržnju.” 04. mart 2021. Poslednji pristup: 27. jul 2021. <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2021/3/4/dukanovic-srbija-uporno-radi-u-korist-svoje-stete-opet-siri-mrznju>
- Bešić, Miloš. 2019. „Etnička distanca u Crnoj Gori deset godina nakon sticanja nezavisnosti.“ *Stanovništvo*, 57(1), 1-25.
- Bešić, Miloš i Dušan Spasojević. 2018. „Montenegro, NATO and the divided society.“ *Communist and Post-Communist Studies*, 51(2), 139-150.
- Buzan, Barry, Ole Waever and Jaap de Wilde. 1998. *Security: A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner.
- Danas. 2020a. „Đukanović: Hajka protiv Crne Gore zasnovana na besprizornim lažima.“ 31. januar 2020. Poslednji pristup: 25. jul 2021. <https://www.danas.rs/politika/djukanovic-hajka-protiv-crne-gore-zasnovana-na-besprizornim-lazima/>
- Danas. 2020b. „Đukanović: Branićemo Crnu Goru i iz šume ako zatreba.“ 18. septembar 2020. Poslednji pristup: 26. jul 2021. <https://www.danas.rs/svet/djukanovic-branicemo-crnu-goru-i-iz-sume-ako-zatreba/>
- Danas. 2021. „Đukanović: Srbija nije nikada prihvatila crnogorsku nezavisnost, SPC kao klerikalni fašizam.“ 16. jul 2021. Poslednji pristup: 28. jul 2021. <https://www.danas.rs/politika/djukanovic-srbija-nije-nikada-prihvatila-crnogorsku-nezavisnost-spc-kao-klerikalni-fasizam/>
- DPS. 2021. „Đukanović na IX Kongresu poručio: Nema građanske

- i evropske Crne Gore bez jake i napredne Demokratske partije socijalista u njoj.“ 24. januar 2021. Poslednji pristup: 26. jul 2021. <https://www.dps.me/me/vijest/dukanovic-na-ix-kongresu-porucio-nema-gradanske-i-evropske-crne-gore-bez-jake-i-napredne-demokratske-partije-socijalista-u-njoj>
- Đukanović, Dragan. 2014. „Identitetska pitanja” i linije unutrašnjih podela u Crnoj Gori.“ *Međunarodni problemi*, (3-4), 395-422.
- Ejdus, Filip. 2012. *Međunarodna bezbednost. Teorije, sektori i nivoi*. Beograd: Službeni glasnik i Beogradski centar za bezbednosnu politiku.
- Ejdus, Filip. 2016. „Diskurzivna i praktična konstrukcija međunarodne (ne)bezbednosti.“ U *Konstruktivističke teorije međunarodnih odnosa*, ur. Dejan Jović, 199-227. Zagreb: Političke analize.
- Lukić, Reneo. 2005. „From the federal republic of Yugoslavia to the union of Serbia and Montenegro.“ In *Serbia since* (1989), eds. Sabrina P. Ramet and Vjeran I. Pavlaković, 55-95. Seattle: University of Washington Press.
- Nedeljnik. 2020. „A pre “samo” 28 godina...: Na današnji dan održan je prvi referendum za nezavisnost Crne Gore, ogromna većina želela je zajednicu sa Srbijom.” 01. mart 2020. Poslednji pristup: 20. jul 2021. <https://www.nedeljnik.rs/vecina-gradana-crne-gore-se-izjasnila-za-zajednicku-drzavu-sa-srbijom-na-danasnji-dan-odrzan-je-prvi-referendum-za-nezavisnost/>
- Pobjeda. 2021. „Hibridni rat u Crnoj Gori bio je i rat protiv Evrope i NATO.“ 05. februar 2021. Poslednji pristup: 27. jul. 2021. <https://www.pobjeda.me/clanak/hibridni-rat-u-crnoj-gori-bio-je-i-rat-protiv-evrope-i-nato>
- Radio Slobodna Evropa. 2021. „Đukanović Vučiću: Srpski nacionalizam proizveo stotine hiljada žrtava.“ 21. april 2021. Poslednji pristup: 28. jul 2021. <https://www.slobodnaevropa.org/a/31215591.html>
- Roberts, Elizabeth. 2002. *Serbia-Montenegro – A New Federation?*. Oxford: Conflict Studies Research Centre.

- Salter, Mark B. 2008. „Securitization and desecuritization: a dramaturgical analysis of the Canadian Air Transport Security Authority.“ *Journal of international relations and development*, 11(4), 321-349.
- Vijesti. 2020. „Đukanović: Ne budite dio tog ludačkog pokreta, vjerska sloboda se zloupotrebljava da bi se srušila CG.“ 28. januar 2020. Poslednji pristup: 25. jul 2021. <https://www.vijesti.me/vijesti/politika/419305/dukanovic-vjerska-sloboda-se-zloupotrebljava-da-bi-se-srusila-crna-gora>
- Vuković-Čalasan, Danijela, i Mehmed Đečević. 2015. „Izazovi izgradnje građanskog identiteta u Crnoj Gori: postreferendumske podjele i sporovi političkih partija.“ *Migracijske i etničke teme*, 31(1), 7-37.
- Vuković-Čalasan, Danijela. 2013. „Politički identitet u multikulturalnim državama sa osvrtom na Crnu Goru.“ *Politički život*, 9, 75-94.
- Vuori, Juha A. 2008. „Illocutionary logic and strands of securitization: Applying the theory of securitization to the study of non-democratic political orders.“ *European journal of international relations*, 14(1), 65-99.
- Waever, Ole. 1989. *Security The Speech Act, Analysing the Politics of a Word*. Working Paper no.19. Copenhagen: Centre for Peace and Conflict Research.
- Waever, Ole. 1993. *Securitization and desecuritization*. Copenhagen: Centre for Peace and Conflict Research.
- Wolfers, Arnold. 1952. „“National security” as an ambiguous symbol.“ *Political science quarterly*, 67(4), 481-502.
- Вечерње новости. 2020. „Марковић: Кад у недељу победимо, отворићемо границе свештеницима СПЦ па нека се врате кући.“ 26. август 2020. Последњи приступ: 25. јул 2021. <https://www.novosti.rs/c/crna-gora/vesti/912371/markovic-kad-nedelju-pobedimo-otvoricemo-granice-svestenicima-spc-neka-vrate-kuci>
- Ђукановић, Драган, и Ивона Лађевац. 2010. „Концепција “уставног национализма” у конститутивном акту Републике Црне Горе.“ *Теме*, 34(1), 289-298.
- Лутовац, Зоран. 2015. *Српски идентитет у Црној Гори*.

Београд: Институт друштвених наука.

РТС. 2020. „Ђукановић: СПЦ је инструмент у рукама великосрпског национализма.“ 25. јун 2020. Последњи приступ: 25. јул 2021. <https://www.rts.rs/page/stories/ci/story/3/region/3997963/djukanovic-zakon-spc-nacionalizam.html>

Станковић, Владан. 2020. „Идентитет националних Црногораца и српство.“ *Политичка ревија*, 63(1), 49-70.

Суботић, Момчило. 2017. „Избори у Црној Гори 2016. и положај Срба.“ *Политичка ревија*, 51(1), 99-135.

Суботић, Момчило. 2020. „Идентитетска питања Црне Горе.“ *Политичка ревија*, 63(1), 11-48.

Marko Mandić

Institute of Social Sciences, Belgrade

**SECURITIZATION OF SERBIAN IDENTITY
IN MONTENEGRO - ANALYSIS OF THE
CONTEMPORARY PUBLIC DISCOURSE**

Resume

In this paper author analyzes the attitude towards the Serbian identity by the former ruling structures of Montenegro led by the DPS. As a theoretical framework the paper uses the theory of securitization which is an adequate analytical and research concept to explain how and in what way the Serbian identity in Montenegro is marked as an existential threat and danger to the independence, sovereignty and modern character of the Montenegrin state. Although the differentiation between the ethno-national Montenegrin and Serbian identities within Montenegro is a process that began even before the declaration of independence in 2006, the author primarily focuses on the securitization processes that marked the previous two years. By analyzing the contemporary public discourse the author notices securitizing moves that fit into the “grammar of security” and identifies the main factors of the securitization process in Montenegro that seek to maintain the same social and political narrative which is dominated by the division between Montenegrin and Serbian identity and thus labeling the latter as a security threat to the state.

Keywords: securitization theory, Montenegro, Serbian identity, Montenegrin identity, public discourse.

* Овај рад је примљен 10. фебруара 2021. године, а прихваћен на састанку Редакције 15. децембра 2021. године